

ARTICLES CENTRALS

Acció política per posar fi a l'ús d'armes explosives en zones poblades

Ray Acheson

Directora del programa Reaching Critical Will de WILPF

L'ús d'armes explosives en zones poblades genera greus crisis humanitàries. S'ha de combatre a través de l'acció internacional, incloent el compromís dels Estats per acabar amb aquesta pràctica. També s'ha d'impedir mitjançant la paralització de les transferències d'armament als actors que utilitzen armes explosives en zones poblades. La mort de civils, la destrucció de ciutats i les crisis de refugiats no són fets inevitables. Els Estats tenen la responsabilitat política, legal i moral de no dur a terme accions que causin un sofriment humà tan intens.

Bombardeig de ciutats, comerç d'armes

A l'Iraq, Síria, Ucraïna, Iemen i altres països en els quals es bombardegen zones poblades, els civils moren i resulten ferits a casa seva, als carrers, als hospitals i a les escoles. No hi ha cap raó que justifiqui la interrupció dels subministraments d'aigua i d'electricitat, ni la destrucció de les instal·lacions de sanejament ni el dany psicològic que pateix la població que viu sotmesa als bombardejos. La gent es veu obligada a fugir dels seus pobles i de les seves ciutats, cap a futurs incerts en llocs llunyans, enfrontant-se a amenaces de violència i a explotació, tant pel camí i com un cop han arribat al lloc de destinació.

Moltes de les bombes i altres armes explosives que maten civils en conflictes armats a tot el món, i que haurien d'estar controlades pel dret internacional i per la consciència ètica, són venudes, a canvi d'un benefici, a aquells que les utilitzen per obtenir profit polític. El Tractat sobre el Comerç d'Armes (TCA), que va entrar en vigor el desembre de

2014, hauria d'impedir aquestes transferències d'armes. Tanmateix, molts dels Estats que formen part del tractat continuen participant en transferències d'armes que ocasionen sofriment humà, violacions del dret internacional humanitari (DIH) i del dret internacional dels drets humans, així com un deteriorament del desenvolupament socioeconòmic i de la pau i la seguretat internacionals ¹.

L'ús d'armes explosives en zones poblades i les transferències d'armes a Estats que duen a terme aquestes actuacions posen de manifest les greus esquerdes que existeixen entre la legislació i la pràctica. També evidencien les limitacions de la legislació existent, que s'han d'abordar mitjançant el desenvolupament de nous estàndards, compromisos i tractats.

Evitar més dany mitjançant el compromís polític

És imprescindible acabar amb l'ús d'armes explosives en zones poblades si es vol evitar que es produeixin més catàstrofes humanitàries i fluxos de refugiats. Molts governs, organitzacions internacionals i grups de la societat civil ho admeten. El setembre de 2015, el govern d'Àustria va convocar una reunió a Viena per analitzar com evitar els danys causats per l'ús d'armes explosives en zones poblades. Aquesta reunió es va originar a partir de la preocupació expressada per més de quaranta governs en els debats del Consell de Seguretat de les Nacions Unides sobre la protecció de civils i nens en conflictes armats, en els quals el Secretari General de l'ONU va instar a emprendre accions d'àmbit internacional ². També suposava la continuació de les reunions d'experts dutes a terme a Noruega, la Chatham House, l'Oficina de Coordinació d'Assumptes Humanitaris de les Nacions Unides i, de manera independent, el Comitè Internacional de la Creu Roja (CICR).

“ És imprescindible acabar amb l'ús d'armes explosives en zones poblades si es vol evitar que es produeixin més catàstrofes humanitàries i fluxos de refugiats ”

En la reunió de Viena es va arribar a l'acord general que la voluntat d'evitar danys humanitaris hauria de ser la base d'un instrument polític que posés fi a l'ús d'armes explosives en zones poblades. Entre altres coses, també es va reconèixer que la legislació existent és insuficient per afrontar el problema.

L'organització Acció contra la Violència Armada, membre de la coalició de la societat civil Xarxa Internacional contra les Armes Explosives (INEW, per les seves sigles en anglès)³, ha observat que quan s'utilitzen armes explosives en zones poblades, el 90% de les víctimes són civils⁴. Això sembla indicar l'existència de violacions del Dret Internacional Humanitari. Ara bé, les normes del DIH, mancades de directrius específiques relatives a la seva aplicació, no estableixen, en si mateixes, límits clars contra l'ús d'armes explosives en zones poblades⁵.

“Partint dels efectes de les armes explosives en zones poblades que s'observen en l'actualitat”, argumenta el CICR, “existeixen seriosos dubtes sobre la manera en què les parts que utilitzen aquestes armes estan interpretant i aplicant el DIH. Les pràctiques divergents en l'àmbit militar, els punts de vista contraris entre experts i en la jurisprudència dels tribunals penals internacionals, en relació amb el que és i el que no és legalment acceptable, evidencien que hi ha ambigüitats en el DIH i que és necessari que els Estats aclareixin la interpretació de les principals normes o que desenvolupin estàndards més clars per protegir els civils de manera efectiva”⁶.

Compromís dels governs

La iniciativa per desenvolupar estàndards i compromisos més clars va comptar amb el suport d'una sèrie d'Estats en el Primer Comitè de Desarmament i de Seguretat Internacional de l'Assemblea General de les Nacions Unides, l'octubre de 2015. Àustria, Costa Rica, Guatemala, Irlanda, Mèxic, els Països Baixos i Noruega van plantejar aquesta preocupació humanitària en el transcurs de les seves intervencions en el Primer Comitè. A més, Noruega també va intervenir amb els primers ministres durant l'obertura d'alt nivell de la 70a sessió de l'Assemblea General⁷.

La majoria d'aquests països va exigir que s'emprenguessin accions d'àmbit internacional destinades a evitar el dany humanitari que causa l'ús d'armes explosives en zones poblades. La representant de Costa Rica va manifestar que el seu govern

“donava ple suport” al desenvolupament “d’estàndards i de compromisos més estrictes per prohibir i restringir el seu ús”. Costa Rica, Nova Zelanda i Noruega van donar suport a la recomanació del secretari general de l’ONU que indicava que les parts en conflicte s’abstinguessin d’utilitzar armes explosives en zones poblades amb una àmplia àrea d’impacte ⁸.

“ Quan s’utilitzen armes explosives en zones poblades, el 90% de les víctimes són civils ”

A part d’aquests Estats, altres països han plantejat la seva preocupació, en relació a l’ús d’armes explosives en zones poblades, en els debats públics del Consell de Seguretat de les Nacions Unides sobre protecció de civils i nens en conflictes armats ⁹; i d’altres han manifestat la seva preocupació i han expressat el seu suport a la recomanació del secretari general de l’ONU ¹⁰. A més, alguns Estats han demanat que s’actui, però sense fer referència a l’esmentada recomanació. Bèlgica ha instat les parts involucrades en conflictes armats a “renunciar” a l’ús d’armes explosives en zones poblades; Malàisia ha demanat que se’n “restringeixi” l’ús; i la República de Corea, que “s’eviti”. Benín, al seu torn, va manifestar la necessitat que es “criminalitzi” l’ús d’aquestes armes.

Alguns països també han vinculat l’ús d’armes explosives en zones poblades i el comerç internacional d’armes. Tunísia, tot reconeixent els efectes sobre els civils de “l’ús indiscriminat d’armes i explosius en zones densament poblades i el comerç il·legal d’armes”, va demanar que ambdós fossin prohibits. La Xarxa de Seguretat Humana ¹¹ ha convidat les parts en conflicte a abstenir-se en l’ús d’armes explosives en zones poblades i ha insistit en la necessitat que es millori el recompte de víctimes i que s’implementi el TCA.

Un compromís per a l’acció

Està en marxa un procés internacional per desenvolupar un compromís polític destinat a posar fi a l’ús d’armes explosives en zones poblades. Tots els Estats preocupats pel terrible sofriment humà a què es veuen sotmeses les persones que viuen sota els

bombardejos haurien d'unir esforços i intentar obtenir el resultat més potent possible, el qual hauria d'incloure una crida perquè es posi fi a l'ús d'armes explosives en zones poblades.

“ Els danys provocats per l'ús d'armes explosives en zones poblades són inacceptables. Els Estats tenen la responsabilitat d'emprendre accions que evitin el sofriment humà ”

Aquest procés requerirà revisar les polítiques i pràctiques nacionals amb l'objectiu de facilitar canvis que reforcin la protecció dels civils. Els Estats haurien de donar suport també a una millora en la recollida de dades relatives a l'ús d'armes explosives i el seu impacte, amb un còmput que realitzi un desglossament de les víctimes per edat, sexe i discapacitat. Així mateix, haurien de reconèixer els drets dels supervivents, de les famílies dels morts i dels ferits i de les comunitats afectades, i garantir una resposta a les seves necessitats a curt i a llarg termini ¹².

A un nivell més ampli, els Estats haurien d'impedir que aquells països que utilitzen armes explosives en zones poblades puguin comprar armament. Fins i tot si un Estat es compromet a no utilitzar armes explosives en zones poblades, les armes objecte de transferències que s'aprovin poden acabar sent utilitzades per a bombardejar civils. Independentment que els Estats siguin part del TCA, no haurien de transferir armes a països que bombardegen pobles, ciutats o altres zones poblades.

Com argumenta l'INEW, amb massa freqüència el llançament de bombes i el tret de míssils i morters en zones poblades es considera un fet inevitable en un conflicte armat. Però l'experiència demostra que els Estats i altres actors armats poden deixar d'utilitzar determinades armes i, d'aquesta manera, evitar danys devastadors a civils. Els danys provocats per l'ús d'armes explosives en zones poblades són inacceptables. Els Estats tenen la responsabilitat d'emprendre, des d'aquest moment, accions que evitin el sofriment humà ¹³.

1. Per consultar exemples, vegeu Ray Acheson, *Trading arms, bombing towns: the lethal connection between the international arms trade and the use of explosive weapons in populated areas*, Reaching Critical Will, octubre de 2015 [Reaching Critical Will, octubre de 2015](#)
2. Per consultar fragments de les declaracions governamentals sobre aquest tema, vegeu (<http://www.inew.org/acknowledgements>)
3. Vegeu www.inew.org
4. Robert Perkins, "[Four years of harm: Explosive Weapons Monitor 2011-2014](#)", Acció contra la Violència Armada, 14 de setembre de 2015
5. Ray Acheson, "[States move to stop the bombing and bombardment in towns and cities](#)" Reaching Critical Will, 24 de setembre de 2015
6. Comitè Internacional de la Creu Roja, "[International humanitarian law and the challenges of contemporary armed conflicts](#)". Informe preparat per a la 32a Conferència Internacional de la Creu Roja i de la Mitja Lluna Vermella, octubre de 2015
7. Per consultar els informes complets de les declaracions del Primer Comitè, vegeu el *First Committee Monitor* publicat setmanalment per Reaching Critical Will [aquí](#). L'autor dels articles sobre armes explosives és Thomas Nash, de l'organització Article 36.
8. Vegeu, per exemple, l'últim informe del secretari general de les Nacions Unides sobre protecció de civils en conflictes armats, S/2015/453, 18 de juny de 2015.
9. Entre aquests països hi ha Afganistan, Argentina, Azerbaidjan, Bangladesh, Benín, Canadà, Dinamarca, Finlàndia, Gabon, Ciutat del Vaticà, Islàndia, Indonèsia, Japó, Jordània, Liechtenstein, Lituània, Luxemburg, Mèxic, Nigèria, Palestina, Qatar, Eslovàquia, Espanya, Suècia, Togo, Tunísia, Turquia i els Estats Units.
10. Entre aquests països hi ha Austràlia, Botswana, Xile, Alemanya i Montenegro.
11. La Xarxa de Seguretat Humana està formada per Àustria, Xile, Costa Rica, Grècia, Irlanda, Jordània, Mali, Noruega, Panamà, Eslovènia, Suïssa, Tailàndia i Sud-àfrica com a observador.

12. Per veure els detalls de les recomanacions de l'INEW, vegeu [A Commitment to Act: Protecting civilians from the use of explosive weapons in populated areas](#), International Network on Explosive Weapons, September 2015

13. *Ibid.*

Photography (CC) : Bo yaser

© Generalitat de Catalunya